

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

65. Comparantur in genere iudiciali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Demosthenicus comparantur, quam Philippica, quibus à similitudine Demostheni nomen est inditum.
 b *Vterque vobis iuades ab enigmatis personis, à qua nefas tantum, & tanti populi vitare maiestatem.*
 c *Vterque hostem viscendū, non formidandū, grauitat ostendit; sed alacritas Cicero.*
 d *Vterq; in simili causa bellum iuades, & paribus rationibus; at Cicero magis est incensius.*
 e *Vterq; in exponendū ad bellum gerendū præsidijs valde prudens; sed Cicero magni scitior, & alacrior.*

ὁ μικρῶν δυνάτων τὴν παροξύνοντων, εἰς ὅσης τὴν δακρυόσσης ἐκείνης περιρροίας τὸν χιτωνίσκον ὁ οἰκίτης, ἔσθη κατὰ τὴν νότον πολλὸς πηγῆς. ἔω ἡ αὐτῆς οὐσα ὁ πότι καὶ ἔ, καὶ τὸ παράγμα τὸ ἡ γυνὴ ἀνὰ πηλοῦσα πρὸς πηλοῦ πηλοῦ: τὰ γένηται τὸ ἐξ Ἰσολίαι, καὶ τὴν ἑσπέρας ἀναστῆσαι, καὶ εἰ μὴ ἐκεί, ἀπέλει, ἀπόλει, ἀν παροξύνει, καὶ γὰρ ἡ παροξυνία τὸν ἀποματῶ τῆς δεινῆ. Deinde exclamat: Καὶ τιὰ ὅτα σκευδῆς ὁ ἀνδρῶν, ὁ πότι, τοῦ μὴ τοῖς ἐλέπθεις ἡμᾶς; Diferta quidem ista criminis expositio.

Comparantur in genere iudiciali.

CAPVT LXV.

IN forensibus causis magnum vterque tenuit imperium, magnum triumphantis eloquentiae reliquit monumentum. Est in ijs Demosthenes callidus, acer, vehemens. Cicero plus interdum habet redundantia, & excursionis: in omnibus alioqui sublimis, & magnificus, atque ubi pugnandum est, plenus spiritus, & alacritatis.

In accusando vterque velox, pugnax, animosus, sed in causis grauioribus eminet. Ciceronis ardor, quod facile comperiet, qui nonnulla ex Verrens cum oratione Demosthenis contra praeuaricationem Legatorum, pari ferme argumento, comparate voluerit.

Quale est illud de contumelia in duas puellas, cum vtriusque sollicitatur pudicitia, illius ab Aeschine, huius a libidinum Verrens praegustatore, idque in conuiuio.

Contumelia in duas puellas à Demostheno & Cicerone pari ferme stylo descripta: Orat. de falsa legati. in.

DEMOSTHENES.

Ἐπειδὴ ἤκον εἰς τὸ πίνειν, εἰτάγει τινὰ Ὀλίβιον γυναικῶν, ἐκπερὴν ἦν, ἐλευθέραν δὲ καὶ σάφρονά, ὡς τὸ τέλει, ἐδῆλασε ταύτην, τὸ μὴ πρῶτον οὐδῶσι πνίφῃσι καὶ ἑσθῆν ἀνάγκη οὐτοῖς δὲ προσητὸ σφῆμα, καὶ διεβερέμαγεν, καὶ τακλίνου καί τι, καὶ ἄθεν ἐκίλευον ἀδημονούσης δὲ τὸ ἀνθρώπου, καὶ οὐτε ἐδελεθῆς οὐτὲ βπῆσα μῆνης, ἕβριν τὸ πρῶτον ἐφρασαν οὐτοῖσι καὶ ὀφρῶν καὶ σάκ ἀνεκτόν ἐνοι τὸ δούεις ἐχθρῶν τὸ καὶ ἀλιτηρίαν Ὀλυμπίων ἀχμάλιων οὐσαν προφῆν, καὶ κάλη παῖδα, καὶ ἰμῆντατις φερέτω, εἶπεν. ἔθεν οἰκίτης ἐχων ῥυτιγρα, καὶ πεπωκότων, οἶμα,

Vt autem ad paucula ventum est, introducit is mulierem quandam Olynthiam, formosam quidem illam, sed ingenuam, & modestā: vt exitus declarauit. Eam primum bibere paulatim coegant. Vt autem res factis calere visa est, assidere, atque etiam canere iusserunt astuante muliere, vt quae neque veller, neque sciret, contumeliam id factum, minime ferendam, dicunt, vt captiua à Dijs inimicis, & nefarijs Olynthijs, delicias faceret. Age, voca seruum, inquit, & lorum aliquis afferat. Praesto est seruus, scuticam gestans, ipsi verò bene potis, & iracundis, iubentibus, mulieri ne quicquam lachrymantī direpta, & lacerata tunica crebras tergo plagas ingerit. Tum sui impos pra dolore, & timore mulier, subfiliens ad Iatroclis pedes prouoluit, mensamq; subuertit. Quod nisi is eam eripuisset, interfecta esset in illa ebrietatis insania, ita temulentia istius impuri crudelis est, sequitur deinde exclamatio, & cum talium sibi criminum conscius sit sceleratus ille, nos aspiciere audebit:

CICERO.

Charactere similia sunt, quae narrantur. 3. Verr. num. 63 de filia Philodami. Mature veniunt, discumbitur, fit sermo inter eos, & inuitatio, vt Graeco more biberetur, hospes hortatur, poseunt maioribus poculis, celebratur omnium sermone, iactantiaeque conuiuium. Postquam satis res Rubrio calere visa est: Quaso, inquit, Philodame, cur ad nos filiam tuam non introocari inbes, homo, & qui summa grauitate, & iam id aetatis, & patens esset, obstupuit hominis improbi dicto. Instare Rubrius: tum ille, vt aliquid responderet, negauit moris Graecorum, vt conuiuium virorum accumberent mulieres. Hic tum alius,

lius, ex alia parte: Eaimvero forendum nō est, vocetur mulier, &c. quæ in narratione fufius profecquuti sumus. Vbi quæ fequuntur de fupplio etiam Philodami, vt magnitudine rei, fic etiam orationis amplitudine, apud Ciceronem admirabilia funt. Inuenitur certè, etiam in istis expofitionibus Demosthene

rantur, sanè inuenientur *μὴ γὰρ ἴσως*. Quid de Nulla Be- tot improbitatis descriptionibus accuratissi- mosth. ac- mis dicam, quæ sparsæ sunt in Cluentiana, 9. casatio cum Verrinis cō- pro Sylla 70. 71. 76. pro Sextio 16. 17. in Vati- paranda. nium 18. 19. 20. quæ comparantur, ostendent, quantum tum in exaggerandis criminibus Tullius sit potentior. Illud vnum, quàm rotundè, quàm ingeniosè collegit.

Nulla Be- mosth. ac- casatio cum Verrinis cō- paranda.

Cic. Ver. 3.

Longe gra- uius Cicero Sallia, quæ Nearam Demosth. infestat.

Demosth. in cōquestionibus, & miferationibus multu par- tibus à Ci- cerone ob- trahitur. De- mosth. in Midiam.

De falsa le- gatione nu- 319.

At iam in exagitatione criminum quantum est? quàm sublimis? Confer nunc exclamacionem Demosthenis *καὶ τὰυτὰ τινὸς ἀνδρῶν, &c* cum istis. Tantane tuæ Verres, libidines erant, vt eas capere, ac sustinere non provincia P. R. non nationes extera possent? Tunc quod videris, quod audieris, quod concupieris, quod cogitatis, nisi id ad autū tuum præsto fuerit, nisi libidini tuæ cupiditati que paruerit, immitteretur homines, expugnabuntur domus? Ciuitates non modò pacatas, verumetiam sociorum, atque amicorum ad vim, atque ad arma confugient, vt ab se, atque à liberis suis legati P. R. scelus, atque libidinem propulsare possint? Et tamen vtrique erat idem campus in legatum libidinofum, & in libidine crudelem, & in conuiuio cruentum.

Iam Midiana oratio, quæ extat de alapam, satis fusc scripta, & in qua, præter morem, modumue calore videretur Demosthenes; qualis demum de sebitur, licet inter iudiciales Demosthenis nobilissima, si cum Verrinarum particulis compararetur. Intendit homini locupletari, & apud suos imprimis copioso licere, quod ab eo in Orchestra pugnis affectus fuisset; & ideo vult, non vna morte, sed pluribus condemnari Hōminis quidem factum, molliem, petulantiam & cetera huiusmodi satis acriter exprimit, atque infestat, vt his verbis, *πάντας γὰρ ὑμᾶς ἠδέναι βουλῶν τὸν τρόπον τοῦτου, καὶ τὸ ἀτλήγειν, καὶ τὴν ὑπερφρανίαν τὴν τῶ βίῃ, καὶ τὴν ἀφωμίαν, ἢ πρὸς ἰσχυρὸν καὶ σοβαρὸν ποιεῖν, καὶ ἀπιστον τοιούτῳ, τὸ γὰρ ἐπὶ ἐξήσιας καὶ πλούτου, πονηρὸν εἶναι, καὶ ἰσορῆσθαι, τυχὸς ἔστι πρὸς τὸ μὴ εἶναι αὐτὸν ἐξ ἠπιδρομῆς παθεῖν.*

Demosth. in Midiam. nu. 212.

Hominem ita describit superbum, nefarium, impium, omnium contemptorem, & diuitijs, quasi propugnaculis scelerum fretum. Hæc; aut certè ea, quæ contra Androcionem scripta est oratio: si enim Verrinarum, inquam, particulis, in quibus ipse Verres, vt improbus, & contemptor, & diues describitur; confe-

Non enim furem, sed ereptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudicitia: non sacrilegum, sed hostem sacrorum, religionumque sacrarum: non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuitem, sociorumque in vestrum iudicium adduximus, vt ego hunc vnum eiusmodi reum, post hominum memoriā, fuisse arbitrer, cui dampnari expediret. Vbi collectio criminum Midia, cui ferimè eadem, maxime impietatis, sacrilegij, crudelitatis facinora obijciuntur, habet hoc artificium? Quid si Nearam flagitiosissima mulier, maxime terro, vbi Demosthenes eam vehementius accusat, num. 71. comparatur cum Ciceronis Sallia, cuius extat accusatio pro Cluentio, vtrique versatur in pari argumento, in insectanda scilicet famosa libidine, & flagitijs, quantum superet Latinus orator, Græci ipsi iudicent, qui Nearam continuò dicent, non à Demosthene, sed aliqua Demosthenis simia fuisse conscriptam.

Iam quætimonia, & conquestiones longe grauius, vt ad commiserationis affectus, non factus, sed natus, tractat Cicero. Quanquam alapam sibi inflictam valde conuenit, & lamentatur Demosthenes contra Midiam *καὶ τότε ἂν τις ἀνοστοῖς τὴν παρασκευὴν, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ ἀναλύματα ὑποστῆναι, ὃ τοῦτοῖς εἰς ἐπὶ, ἐκείνα τε καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, τὴν πόλιν, τὸ ἐνδο, τὴν οὐπιμίαν, τὰς ἐπιτάξεις γὰρ ἐὶ ὠλεσθῆναι, κατὰ δόξαν, ἀπαντῶν ἂν ἀπτερεθῆμεν ἐν, καὶ μὴδ ταῦντοι ποσὸν πῦρον οἶοι μοι.* Ac tum quidem Bacchanalibus ornatum, & corpus, sumptusque meos lesisse: nunc verò his quæ mollebarur, & struebat, tum illa, tum cetera omnia, tum urbem, tum familiam, tum ius honorum, tum fortunas, tum spes. Nam si vnæ eius infidia successum habuissent, omnibus his fuisse spoliatus ego, nec domi sepeliri mihi licuisset. Et omnes illi fluctus ad vnā alapam conuertati? Quanto grauius Cicero pro Domo, pro Milone, pro Flacco,

pro

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

pro Sextio, & suas, & amicorum iniurias conqueritur? Vel illud vnum 4. in Carlinam, quam dulci maiestate dictum: Mihi quidem, si hæc consularis conditio data est, vt omnes acerbitates, omnes dolores, cruciatuque perferrem; feram non solum fortiter, sed etiam libenter, dummodo necis laboribus vobis, populoque Romano dignitas, salutique pariatur.

Qualis v-
terq; in pe-
titionibus,
& honorum
contentio-
nibus.

In defensionibus, petitionibus, honorum contentionibus, & cæteris similibus, est vterque instans sibi, & vehemens, in illis tamē orationibus, quæ extra reatus, sordes excutere paulò liberius permittant, longè iucundior est M. Tullius, vt qui grauem, & amaram data occasione liberalium artium, spargit eruditionem, qua auditores mirificè exhilarat, & (quod aiunt) marinam auditionem fluuiali abluit sermone, ἀμαρτὴν λόγου γλυκὴν ἀποκαθάρσιν. Comparetur Leptines Demosthenis, in quo pro honoribus, & immunitatibus filij Chabrie Imperatoris disceptat, cum ea parte Philipp. V. quæ est de imperio, & honoribus iunioris Cæsaris. Quam ardentè illic Cicero pugnat, quam grauitè, quanto rationum, & sententiarum pondere? Comparetur illa ἐν γυμνῶ Demosthenis, & Ἀελκίνης, quæ scripta inuenitur in oratione pro Corona. 477. nobilissimum ferme omnium Demosthenis opus, cum comparationibus Murenæ & Verij, Imperatoris & Lucis consulti: Consularis Ciceronis, & Pisonis: Cæcilij denique & Ciceronis in diuinatione, inuenitur M. Tullius, si non ita austerus, ac Demosthenes, neruosus tamen, subtilis, acer, etiam cum est laxis, & copiosus, ingenij ærò gratia, festiuitate, facilitate inimitabilis.

Comparetur in partibus orationis.

Quod ad orationis partes attinet, exordia vtrique maxime in maioribus causis grauiora sunt, & magnifica, nescio tamen, quo pacto Ciceronis initia, ex morum, opinio, amabilitate liquidius influant in animos, mentesque, & pectora firmiter sibi deuinciant. Contra Demosthenis per se sunt austeriora, rigida, querula, obiurgatoria, quibus auersionem potius animorum, quam propensionem in generate suis auditoribus possit.

Narrationes habet vterque valde puras, subtiles, pellucidas, quod ex ea Demosthenis, quæ à me superius citata est, licet agnoscere. At verò Cicero præter limatam perspicuitatem, elegantiam, dexteritatem, etiam aliquos im-

primit aculeos, quibus sine vilo epiphonema-
Cicero in te, aut exaggeratione possit motus, elicere. Est suæ narra-
tionibus
magnam eloquentiæ partem sitam, atque col-
locatam arbitror. Atq; vt erat ipse φησὶ τὰς ἀποκαθάρσεις
& ἀμαρτὴν λόγου, ita res concipit vt sunt, ita
exprimit, vt concepit, ita incendit, vt ipsemet fax,
est incensus, & flagrans: maxime vero vbi res
crudeles, & successas exaggerat, inimicos scelus
tam vehementer percellit, vt ipsi, qui legunt,
aut audiunt, non audire, & legere, sed planè
interesse causa videantur. Talia sunt ista Phi-
lipp. ar. de morte Trebonij, quem diu excru-
ciatum Dolabella necauerat. Pone igitè an-
te oculos, P. C. miseram quidem illam, & flebi-
lem speciem, sed ad incitandos animos vltros
necessariam, nocturnum impetum in vibem
Asie clarissimam, irruptionem armatorum in
Trebonij domum, cum ille miser prius latro-
num gladios videret, quam quæ res esset, au-
disset, furentis introitum Dolabellæ, vocem
impuram, atque os illud infame, vincla, verbe-
ra, eculeum, carnificem, tortoremque samar-
itum: quæ rursus illum fortiter, & patienter
ferunt.

Quæ verò de supplicio P. Gaiij Cossani in
crucem acti leguntur vltima Verrina, quam
potentis, quam admirabilis sunt eloquentiæ?
Cædebatur virgis medio foro Messianæ Ciuis
Romanus, Iudices, cum interea nullus gemi-
tus, nulla vox istius miseri inter dolorem, cre-
pitumque plagarum audiebatur, nisi hæc, *Ciuis
Romanus sum.* Deinde crux, ciux, inquam, infeli-
ci, & ærumoso comparabatur. O nomen
dulce libertatis, o ius eximium nostræ ciuita-
tis, o lex Porcia legesque Sempronie, o graui-
ter desiderata, & aliquando reddita plebi Ro-
mænæ tribunitia potestas! Hucine tandem
omnia reciderunt, &c. quorum nec vmbra
quidem, aut vestigium habet Demosthenes, ita
viri ingenium erat à miserationibus alienum.

In confirmationibus nimis aliquando excutit. Cicero in
rit (hoc enim fatendum est) & in verisimilibus confirma-
tionibus
ludit argumentis M. Tullius. Demosthenes vt
plurimum magis callidus, & pressus, & acer
est. At verò vbi Ciceroni libet circueire om-
nes succidere, densiusque pugnare, vt in Phi-
lippicis, cum de bello, & pace, de honoribus
Cæsaris agitur, nihil illo vehementius, nec in
hæc parte Demosthenis virtuti cedit.

Iam peroratio quæ corona est eloquentiæ,
maxime verò ratione illius partis, quæ vim,
amplificationemque continet, Ciceronis tota
est.

est, hanc illi omnes communi consensu oratores tribuerunt, & nemo tantum illi honorem, qui modo iudex æquus fuerit, denegabit.

Comparantur in inuentione, dispositione, elocutione.

CAPVT LXVI.

IN inuentionibus quidem, & dispositionibus duo summi oratores, vel Quintiliano teste, maximè congruunt: quanquam Demosthenis inuentionio forensium rerum limitibus, in quibus ipse acutus erat, & sagax, septa continetur, quos ille vix audeat excidere, ne in alijs hospes, & imperitus videatur. Cicerois vero faciendum, & multiplex ingenium, omnia disciplinarum genera peruagatum, longè vberiores inueniendi fontes in multis exprimit. Dispositio porro, quanquam utriusque prudens, latina tamen plus habet lucis, gratiæ, splendoris. Elocutione ambo, & id quidem in triplici figura præstantes extitere, Romanus certè eò felicior, quòd plus habet ingenij, quam artis abere enim dicendum est, quòd Græci ipsi non negant. Demosthenes, qui ostes Thucydidem sua manu descripserat, non nihil inde traxit morosæ austeritatis, & nimis putidæ diligentia, quæ ingenui styli florè, & lumen extinguit: quis nõ videret enim ista esse nõ nihil detorta, violenta, quæque Thucydide oleant? Πολλῶν ὠ ἀνδρες Ἀθηναῖοι, λόγων γινομένων, ὀλίγη δὲ κατ' ἑκάστην ἐκκλησίαν, περὶ ὧν Φίλιππος, ἀφ' οὗ τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο, οὐ μόνον ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦς ἄλλους. Ἑλλήνας ἀδικεῖ καὶ πάντων εὐοιδῶν, ὅτι φησάντων γ' ἂν εἰ καὶ μή ποῦσιν τῶν καὶ λέγειν (δὲν) καὶ παρὰ τὴν ἀπασί προσχεῖν ὅπως ἐκείνῳ παύσεται τ' ἕρπας, καὶ δίκην δώσει, &c.

Elocutio Demost. plerumque austeræ & Thucydidea. Demosth Philip. 3.

Dionys. Halicarn. in lib. de grandi loquentia Demosthenis. A Brasilius quæst. Rhetor. exordium

giusculè translatis oblectetur in oratione cõtra Medontem, quæ citatur ab Harpocrarione, dixit *δεκάτην παρθένον*, decimare virginem, quod est consecrare, & initiare, ducta inde metaphora, quòd decimas dijs offerrent Opus fuit Didymi commentario ad hoc verbũ intelligendum, qui de eius significatione librum cõscripsit. In oratione de falsa legatione habet *δρακωνίνην* pro *ἰστρίαν*. *δρακωνίνην*, proprie est campana personare. Dixit autem pro eo, quod est explorare, quia pugnaces coturnices, campanæ sono explorare solebat antiquitas, vt notauit Aristarchus, in vsum postea dimanauit, & ciuitate Græca donatum est, audax tamen est, & à communi consuetudine detortum. Similiter pro exitio, *ἀραρῶν*, quo specus proprie significabatur, & terræ hiatus, in quem fontes apud tribum Hippothoonidè deuoluebantur, Voraginem magis probat Cicero, quàm Charybdim, aut baræhtum patrimonij, & similia, vix inuenias vllum ex decem primis oratoribus, qui ita locutus sit. In oratione contra Aristocratem τὸ ἀνδροθήριον pro hominis captura, καὶ pro recenter capto contra Aristogitonem, quod poetis, & historicis condonandum quidem est, apud oratores non satis vsurpatum. Quale est illud in prima contra Coronam, quæ citatur ab Harpocrarione, *ἀριστολόγω ὡς σαπρίζουσα βαγανέσασα*. Item pro Ctesiphonte *νεβρίζειν* & *Υἷς Ἀτῆς, Ἀτῆς Υἷς*, quæ verba in obscuris mysterijs vsurpata satis audacter, apud supersticiosum populum trahit in iocum, & *ἐθρηπία* & *νεύλατα*, quæ Didymo, atque Aristarcho facescunt negotium, & cetera similia infinita, de quibus disceptant Græmatici.

orationis aduersus Lepidum, ut minus accutus dicitur castigauit. Demosth. audax dicitio. δρακωνίνα παρθένον, quod sic arietem Demosth. δρακωνίνην.

ἀνδροθήριον, νεύλατα, καὶ ἰσάριον ἰστρίαν.

Præterea in accentibus dictionum voluit nonnihil innouare, cum *Ἀσκληπίον* pro *Ἀσκληπιόν* omnibus reclamantibus pronuntiatet, ex quo meritò ab Atticis auribus, quæ istam nouitatem probare non poterant, redargui meruit. At Cicero nobilis locutor, vt appellatur à Diuo Augustino, tantam, & tam germanam habuit latinitalis puritatem, vt ceterorum omnium norma extiterit, & posteris perpetuum incorruptæ linguæ reliquerit monumentũ, nisi quis fortasse voces aliquas, quas de industria eruditus ad Atticum epistolis, aut etiam versibus immiscuit, ad censuram vocet oratoriam, quæ ab eo vt oratore, minimè dicta sunt.

Nouator accentuum Demosth.

